

Міністерство освіти і науки України
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського

НАУКОВІ ЗАПИСКИ

**Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського**

Серія: Педагогіка і психологія

№ 58 • 2019 р.

Вінниця

Ministry of Education and Science of Ukraine
Vinnytsia State M.Kotsyubynskyi Pedagogical University

SCIENTIFIC ISSUES

OF

Vinnytsia state M.Kotsyubynskyi pedagogical university

Section: Pedagogics and Psychology

№ 58 • 2019

Vinnytsia

НАУКОВІ ЗАПИСКИ

Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського. Серія: педагогіка і психологія

№ 58 • 2019 р.

Рекомендовано до друку рішенням вченої ради
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського від 19 червня 2019 р. (протокол № 11)

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Коломієць А. М. – Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, проректор з наукової роботи; доктор педагогічних наук, професор (головний редактор).

Шахов В. І. – Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, професор кафедри психології і соціальної роботи; доктор педагогічних наук, професор (відповідальний редактор).

Акімова О. В. – Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, завідувач кафедри педагогіки і професійної освіти; доктор педагогічних наук, професор (заст. відповід. редактора).

Галузяк В. М. – Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, професор кафедри педагогіки і професійної освіти; кандидат психологічних наук, доцент (відповідальний секретар).

Лазаренко Н. І. – Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, ректор; кандидат педагогічних наук, професор.

Гуревич Р. С. – Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, директор Навчально-наукового інституту педагогіки, психології і підготовки фахівців вищої кваліфікації; доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України.

Гусак П. М. – Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, завідувач кафедри соціальної педагогіки та педагогіки вищої школи; доктор педагогічних наук, професор.

Мазур Пьотр – Вища Державна Професійна Школа м. Хелм, завідувач кафедри педагогіки, доктор габілітований, професор (Польща).

Паламарчук О. М. – Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, завідувач кафедри психології і соціальної роботи; доктор психологічних наук, професор.

Гурал-Пулрале Йоланта – Старопольська школа вища в м. Кельце, проректор з міжнародних зв'язків; доктор габілітований, професор надзвичайний (Польща).

Шпортун О. М. – Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, доцент кафедри психології і соціальної роботи; доктор психологічних наук, доцент.

Шурек-Борута Аліна – Університет Шльонський у Катовіце, керівник закладу суспільної педагогіки та міжнародної освіти; доктор габілітований, професор (Польща).

Коломієць Д. І. – Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, професор кафедри технологічної освіти, економіки і безпеки життєдіяльності; кандидат педагогічних наук, доцент.

Громов Є. В. – Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, старший викладач кафедри педагогіки і професійної освіти; кандидат педагогічних наук, доцент.

Літературний редактор: В.В. Богатько

Комп'ютерна верстка: Н.Р. Опушко

Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: педагогіка і психологія. – 2019. – Випуск 58. – 216 с.

У збірнику вміщені наукові статті з актуальних проблем сучасної педагогіки та психології, в яких розкриваються питання дидактики, теорії і методики виховання, професійної освіти, соціальної педагогіки, порівняльної педагогіки, історії педагогіки, педагогічної психології.

Свідоцтво про реєстрацію КВ № 8412 видане Міністерством юстиції України 06.02.2004 р.

Збірник є науковим фаховим виданням (затверджено наказом МОН України № 1222 від 07.10.2016 р.)

ББК 74. 00+88. 40+88. 840

Н 34

SCIENTIFIC ISSUES

of Vinnytsia State M.Kotsyubynskyi Pedagogical University

Section: Pedagogics and Psychology

№ 58 • 2019

Recommended for publication by the decision of the Academic Council of
Vinnytsia State M.Kotsyubynskyi Pedagogical University
19 June 2018 (proceedings № 11)

EDITORIAL BOARD

Editor-in-chief: Prof. Dr. Alla M. Kolomiets, Vinnytsia State M.Kotsyubynskyi Pedagogical University (Ukraine)

Executive editor: Prof. Dr. Volodymyr I. Shakhov, Vinnytsia State M.Kotsyubynskyi Pedagogical University (Ukraine)

Prof. Dr. Olha V. Akimova, Vinnytsia State M.Kotsyubynskyi Pedagogical University (Ukraine)

Executive secretary: As. Prof. Dr. Vasyl M. Haluziak, Vinnytsia State M.Kotsyubynskyi Pedagogical University (Ukraine)

As. Prof. Dr. Nataliia I. Lazarenko, Vinnytsia State M.Kotsyubynskyi Pedagogical University (Ukraine)

Prof. Dr. Roman S. Hurevytch, Vinnytsia State M.Kotsyubynskyi Pedagogical University (Ukraine)

Prof. Dr. Petro M. Husak, Lesya Ukrainka Eastern European National University (Ukraine)

Prof. Dr. Piotr Mazur, The State School of Higher Education in Chełm (Poland)

Prof. Dr. Olha M. Palamarchuk, Vinnytsia State M.Kotsyubynskyi Pedagogical University (Ukraine)

Prof. Dr. Gyrál-Pylrola Jolanta – Old Polish University in Kielce (Poland)

As. Prof. Dr. Oksana M. Shportun, Vinnytsia State M.Kotsyubynskyi Pedagogical University (Ukraine)

Prof. Dr. Alina Szczurek-Boruta, University of Silesia, (Poland)

As. Prof. Dr. Yevhen V. Hromov, Vinnytsia State M.Kotsyubynskyi Pedagogical University (Ukraine)

As. Prof. Dr. Dmytro I. Kolomiets, Vinnytsia State M.Kotsyubynskyi Pedagogical University (Ukraine)

Text editors: Valentyna V. Bohatko

Technical editor: Nadiya R. Opushko

The Scientific Issues of Vinnytsia State M. Kotsyubynskyi Pedagogical University. Section: Pedagogics and Psychology. – 2019. – Issue 58. – 216 p.

The volume contains scientific articles on relevant issues of modern pedagogy and psychology, which reveal questions of didactics, theory and methodology of education, vocational training, social pedagogy, comparative pedagogy, history of education, educational psychology.

Certificate of registration KB № 8412 issued by the Ministry of Jurisdiction of Ukraine 06.02.2004.

Edition is included in the list of scientific professional publications of Ukraine by the Ministry of Education and Science of Ukraine # 1222 of 07.10.2016.

DOI 10.31652/2415-7872-2019-58-9-213

ББК 74.00+88.40+88.840

Н 34

ISSN 2415-7872

© Authors, 2019

ЗМІСТ

ФІЛОСОФІЯ ОСВІТИ

Н. Л. Черчик. БІОЕТИКА ЯК ФЕНОМЕН СУЧАСНОСТІ	9
---	---

ДИДАКТИКА

А. С. Кушнір. ОН-ЛАЙН КВЕСТ ЯК ЗОВНІШНІЙ ІНСТРУМЕНТ ПІЗНАННЯ: КОГНІТИВНИЙ АСПЕКТ	14
Л. О. Нікітченко, А. С. Довгалоук, К. В. Ляховська. ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ СТУДЕНТАМИ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ПРИРОДНИЧИХ ДИСЦИПЛІН	20
Т. М. Рибак, М. В. Мороз. ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ РИМОВАНОГО МАТЕРІАЛУ В РОЗВИТКУ ГРАМАТИЧНИХ НАВИЧОК СТУДЕНТІВ НЕМОВНИХ ВНЗ	26
О. О. Рогульська. КОНЦЕПЦІЯ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНО-ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ	31

ТЕОРІЯ ВИХОВАННЯ

Н. Л. Годосієнко. ПЕДАГОГІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ КОМПЛЕКСУ МИСТЕЦТВ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОГО СПРИЙМАННЯ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ	38
--	----

ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА

О. В. Біліченко. АНАЛІЗ РЕЗУЛЬТАТІВ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ЕТИКИ МАЙБУТНІХ МЕДИЧНИХ СЕСТЕР У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ	42
О. С. Бойван. ТЕРМІНОЛОГІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЯК НЕОБХІДНА СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ СПЕЦІАЛІСТІВ ІТ-СФЕРИ	48
В. М. Галузяк. ВИКОРИСТАННЯ НАВЧАЛЬНОГО ДІАЛОГУ В СУЧАСНІЙ ПРАКТИЦІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ	55
О. В. Гладун. МОДЕЛЬ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ДО ВИХОВАННЯ ПІДЛІТКІВ З НИЗЬКИМ СТАТУСОМ В УЧНІВСЬКОМУ КОЛЕКТИВІ	63
Т. М. Горохівська, Р. С. Гуревич. ВИЗНАЧЕННЯ СУЧАСНИХ МЕТОДОЛОГІЧНИХ ПІДХОДІВ ДО ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧА	68
О. В. Гречановська. ПЕДАГОГІЧНІ ПІДХОДИ У ФОРМУВАННІ КОНФЛІКТОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ТЕХНІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ	74
О. М. Джеджула. ОСОБЛИВОСТІ СТАНОВЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ В КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ	81
І. В. Єфіменко. СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА ТА НАПРЯМКИ ЇХ РОЗВ'ЯЗАННЯ	86
М. Ю. Кадемія, В. М. Кобися, А. П. Кобися. ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ ДЛЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ДУАЛЬНОЇ МОДЕЛІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ КАДРІВ	94
А. А. Коломієць, Я. В. Крупський, В. О. Краєвський, І. А. Клеопа, Н. Б. Дубова. ЗАСТОСУВАННЯ СИСТЕМ КОМП'ЮТЕРНОЇ МАТЕМАТИКИ У ПРОЦЕСІ ФУНДАМЕНТАЛЬНОЇ МАТЕМАТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ	101
Н. І. Костенко. РОЗВИТОК КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЯК ДРУГОЇ ШЛЯХОМ ІНТЕГРАЦІЇ БІЗНЕС-КОМПЕТЕНЦІЙ	109

20. Subetto A.I. Ontologiya i epistemologiya kompetentnostnogo podhoda, klassifikatsiya i kvalimetriya kompetentsiy. S-Pb – Moskva : Issledovat. tsentr problem kach-va pod-ki spets-ov, 2006. – 72 s.
21. Tatur Yu. G. Vyishee obrazovanie: metodologiya i opyt proektirovaniya / Yu. G. Tatur. – M. : Universitetskaya kniga; Logos. –256 s., s. 47–48.
22. Teoriya i metodika profeslynoyi osvity : navch. poslbnik / za red. Z. N. Kurlyand. – Kyiv : Znannya, 2012. – 390 s.
23. Tovazhnyanskiy L. Kerlvnik – profeslonal novoYi formatsIYi // Vischa osvIta UkraYini. Teoretichnyi ta naukovometodichnyi chasopis: Zb. nauk. pr. – Kyiv .: Vid. "PedagogIchna presa",2002. – # 1. – S. 34-39.

УДК 378.147:88

DOI 10.31652/2415-7872-2019-58-81-86

ОСОБЛИВОСТІ СТАНОВЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ В КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

О. М. Джеджула

У статті досліджено тенденції професійної підготовки майбутніх фахівців у країнах ЄС. З'ясовано, що відмінною рисою систем професійної освіти в країнах Євросоюзу вважається різноманітність і варіативність, збереженість суверенітету своїх освітніх систем, що забезпечено сильними національними традиціями й розвиваються відповідно до місцевої та галузевої специфіки ринків праці за участю соціальних партнерів. У країнах ЄС ключовим моментом для визнання результатів професійної освіти є не тривалість курсу навчання або назва вузу, де її було отримано, а випускник, здатний працювати на конкретному робочому місці і наявність компетенцій, якими він володіє. Оскільки історично професійна освіта має витоки з ринку праці, вона вимагає доведеного механізму координації як з боку освіти, так і ринку праці за участю й посиленні ролі держави у створенні правової бази та умов для розвитку з урахуванням потреб ринку праці. Визначено, що основою співробітництва та прийняття рішень у галузі розвитку професійної освіти з урахуванням потреб ринку праці в ЄС виступають різні форми соціального партнерства між державою, бізнесом та організаціями громадянського суспільства. Головна мета соціального партнерства в сфері професійної освіти й навчання в ЄС полягає в напрямку колективних зусиль на підвищення ефективності навчання; забезпечення рівного доступу до навчання; сталий розвиток навчання з урахуванням потреби особистості, підприємств, суспільства й держави; досягнення безперервного соціально-економічного розвитку; розвиток професійної освіти в рамках концепції навчання протягом усього життя.

Ключові слова: професійна підготовка, країни ЄС, соціальне партнерство, ринок праці, ефективність навчання, інновації в освіті.

FEATURES OF PROFESSIONAL PREPARATION FOR FUTURE SPECIALISTS IN THE EUROPEAN UNION COUNTRIES

O. Dzhedzhula

The article examines the tendencies of professional training of future specialists in EU countries. It is revealed that the distinction of vocational education systems in the European Union is considered to be diversity and variability, the preservation of the sovereignty of their educational systems, which is provided with strong national traditions and developed in accordance with the local and sector specifics of labor markets with the participation of social partners. In the EU countries, the key to recognizing the results of vocational education is not the length of the course of study or the name of the university where it was received, but a graduate who is able to work at a specific workplace and have the competences that he owns. Since historically vocational education has leakages from the labor market, it requires a proven mechanism of coordination, both from education and the labor market, with participation and strengthening the role of the state in creating a legal framework and conditions for development, taking into account the needs of the labor market. Since historically vocational education has leakages from the labor market, it requires a proven mechanism of coordination, both from education and the labor market, with participation and strengthening the role of the state in creating a legal framework and conditions for development, taking into account the needs of the labor market. It is determined that the basis of cooperation and decision-making in the field of professional education development taking into account labor market needs in the EU are various forms of social partnership between the state, business and civil society organizations. The main objective of the social partnership in the area of vocational education and training in the EU lies in the direction of collective efforts to improve the efficiency of education; ensuring equal access to education; sustainable development of education taking into account the needs of the individual, enterprises, society and the state; achieving a continuous socio-economic development; the development of vocational education within the concept of lifelong learning.

Key words: vocational training, EU countries, social partnership, labor market, efficiency of training, innovations in education.

Сфера впливу аграрного сектору економіки надзвичайно широка. Вона охоплює виробництво й переробку продуктів харчування, їхню якість, торгівлю продовольчими товарами та просування продукції аграрного виробництва на світовому рівні, стратегії підтримки фермерських господарств та дотримання екологічних методів виробництва сільськогосподарської продукції, сприяння інвестиціям у розвиток сільських територій. Однією з найважливіших проблем її ефективного функціонування вважається забезпеченість високопрофесійними спеціалістами зі специфічними навичками роботи в аграрному секторі. Адже сільське господарство та переробна галузь, а також інші, пов'язані з нею галузі, забезпечують у Європі роботою майже 44 млн. осіб, з яких 20 млн. мають постійну роботу [2]. Аграрне виробництво має виключне значення для розвитку ЄС, який вважається одним з лідерів з виробництва та експорту сільськогосподарської продукції. Якісна професійна підготовка фахівців-аграріїв є одною з основних умов стабільного розвитку аграрного сектору, який має стратегічно важливе значення для будь-якої країни світу.

Дослідження та осмислення досвіду підготовки висококваліфікованих кадрів для аграрної галузі в інших країнах світу завжди є актуальним для аграрної освіти в нашій країні. Адже позитивні здобутки систем аграрної освіти дозволяють створювати надійні моделі професійної підготовки аграріїв в Україні та з'ясовувати тенденції їх розвитку на майбутнє.

Варто зазначити, що науковці приділяють значну увагу дослідженню вищої професійної освіти у зарубіжних країнах. Н. М. Бідюк з'ясовує особливості підготовки майбутніх інженерів в університетах Великої Британії [1]; проблеми модернізації вищої школи у Франції висвітлює О. А. Бочарова; соціокультурний вплив на професійне становлення вчителів у Великобританії вивчає О. В. Волошина; важливі висновки щодо організації профорієнтації належать С. С. Гриншпуну; детальний порівняльний аналіз систем світової вищої освіти проводить К. В. Корсак; порівняльний аналіз тенденцій у професійній підготовці фахівців аграрної галузі в країнах ЄС проводить С. Г. Заскалета [3].

На дослідження освітніх систем професійної підготовки фахівців у різних країнах світу спрямовані праці зарубіжних науковців, зокрема Kehm В. оцінює результати Болонського процесу, Holmes В. аналізує міжнародні освітні системи. На удосконалення професійної підготовки майбутніх фахівців спрямовані наукові пошуки Albrecht D., Husen T., Kurian C., Laugilo I. та інших.

Високий рівень технологічності та якості виробництва сільськогосподарської продукції в країнах ЄС орієнтує на дослідження досвіду підготовки фахівців для аграрної галузі в ЄС. Аграрна підготовка фахівців у країнах Європейського Союзу зазнає різких змін відповідно до політичних, соціально-економічних, кліматичних та екологічних викликів сьогодення, тому існує нагальна потреба у вивченні розвитку освітніх систем в умовах викликів сьогодення.

Метою статті є дослідження соціально-економічних передумов становлення професійної підготовки фахівців аграрної галузі у країнах ЄС.

У країнах ЄС людські ресурси справедливо визнаються одним з найцінніших ресурсів, оскільки від рівня їх розвитку безпосередньо залежить стан окремих організацій і країн в цілому в соціально-економічному житті і на міжнародній арені. Таке становище зумовлено особливою роллю економіки в житті суспільства, яке перейшло в стадію постіндустріального, інформаційного розвитку, заснованого на знаннях. Виходячи з цього, роль професійної підготовки, професійної освіти, що дозволяють забезпечувати економічні та соціальні потреби суспільства, істотно зростає.

Серед соціально-економічних передумов варто акцентувати увагу на політичних упливах, які мають виключне значення на становлення та перспективи розвитку професійної підготовки аграріїв у країнах ЄС. Аграрна політика значно змінюється за останні десятиріччя з тим, щоб допомогти фермерам протистояти цим викликам і реагувати на мінливі погляди і очікування людей. Слід зазначити, що ЄС надає фінансову підтримку своїм фермерам і заохочує стійкі й екологічні методи, а також інвестує в розвиток сільських територій для забезпечення конкурентоспроможності господарств аграрного профілю.

Європейський Союз формує свій бюджет на прагматичне, сучасне й довгострокове планування на період 2021-27 років для вирішення питань, які важливі для європейців. Одним із них є допомога новим поколінням фермерів приєднатися до професії, спрямовуючи молодих фермерів більш досвідченими, покращуючи передачу знань від одного покоління до іншого або розробляючи плани наступності.

Політика ЄС в галузі професійної освіти є ключовим елементом систем безперервного навчання, що забезпечують людей знаннями, ноу-хау, навичками та компетенціями, необхідними у певних професіях або, у більш широкому сенсі, на ринку праці [5].

Серед стратегій у професійній підготовці важливим є цілеспрямоване встановлення форматів обміну досвідом між країнами ЄС на різних рівнях з метою [4]:

- забезпечити навчання протягом усього життя і професійну мобільність майбутніх фахівців;
- підвищити якість та ефективність професійної освіти;
- сприяти справедливості, соціальної згуртованості та активної громадянської позиції;
- підвищити креативність, інновації у контексті освіти та підприємництва.

Стратегії у професійній підготовці мають різновекторний характер і стосуються не суто набуття сукупності певних професійних знань. Витоки цих стратегій мають міцне соціально-історичне підґрунтя.

Європейське співробітництво в галузі професійної освіти і навчання, яке розпочалося в Копенгагені в 2002 році, ще більше зміцнилося завдяки Брюггському комюніке, прийнятому в 2010 року та Ризькими угодами 2015 року, в яких ЄС, країни-кандидати, країни Європейського економічного простору, соціальні партнери ЄС, Європейська комісія погодили пріоритети ЄС у сфері професійної освіти та навчання на 2015-2020 роки.

Пріоритетними напрямками професійної освіти та навчання було визначено [4]:

1. Сприяти навчанню на робочому місці в усіх його формах, приділяючи особливу увагу учнівству, залучаючи соціальних партнерів, компанії, палати і провайдерів професійної освіти, а також стимулюючи інновації та підприємництво.

2. Подальша розробка механізмів забезпечення якості у політиці професійної освіти відповідно до рекомендації EQAVET (Європейської еталонної структури забезпечення якості), створення безперервних інформаційних і зворотних зв'язків в системах I-VET (Початкова професійна освіта та навчання) і C-VET (Продовження навчання та навчання) на основі навчання.

3. Підвищити доступ до професійної освіти й отримання кваліфікацій для всіх людей за допомогою більш гнучких систем, зокрема, пропонуючи ефективні та інтегровані послуги керівництва навчанням, забезпечуючи перевірку неформального і неформального навчання.

2. Подальше посилення формування ключових компетенцій в навчальних програмах професійної підготовки і надання більш ефективних можливостей для придбання або розвитку цих навичок за допомогою систем I-VET і C-VET.

3. Упровадити системні підходи й можливості для початкового й безперервного професійного навчання та розвитку вчителів, інструкторів і наставників професійної підготовки як у навчальних закладах, так і на виробництві.

Національні й регіональні ринки праці та системи освіти й навчання стикаються натрапляють на конкретні проблеми у професійній підготовці майбутніх фахівців.

У Новій програмі навичок для Європи чітко виокремлено основні проблеми та потенціальні можливості підготовки до професійної діяльності майбутніх фахівців, які можна вважати типовими для всіх держав-членів ЄС [4].

Серед них можна виокремити наступні:

- невідповідність навичок перешкоджає продуктивності й зростанню економічного розвитку та негативно впливає на стійкість держав-членів ЄС до економічних потрясінь;

- цифрова трансформація економіки змінює спосіб роботи людей і ведення бізнесу. Нові способи роботи впливають на типи необхідних навичок, включаючи інновації та підприємництво. У багатьох секторах відбуваються швидкі технологічні зміни, і цифрові навички необхідні для всіх видів робіт, від найпростіших до найскладніших. Сформовані на високому рівні навички дозволяють людям адаптуватися до непередбачених змін, адаптацію до новітніх бізнес-моделей і профілів роботи;

- робоча сила ЄС старіє і скорочується, що в деяких випадках призводить до нестачі навичок у працівників старшого віку. Щоб компенсувати це, необхідно збільшити участь і продуктивність на ринку праці. Жінки становлять 60% нових випускників, але рівень їх зайнятості залишається нижче, ніж у чоловіків; при цьому слід ураховувати, що жінки і чоловіки, як правило, працюють в різних секторах. Інклюзивні ринки праці повинні опиратися на навички і таланти всіх, в тому числі низькокваліфікованих та інших вразливих груп. У глобальній гонці за талантами країнам ЄС необхідно виховувати кваліфікованих працівників, скорочувати «витік мізків», одночасно сприяючи мобільності громадян ЄС, залучаючи талановитих людей з-за кордону і краще використовуючи навички мігрантів;

- якість і актуальність доступної освіти й підготовки, враховуючи стандарти навчання, у країнах ЄС відрізняються. Це сприяє збільшенню відмінностей в економічних і соціальних показниках держав-членів, тоді як більш орієнтована політика в галузі освіти й навичок має ключове значення для формування інновацій і може сприяти наближенню якості підготовки фахівців до показників кращих країн світу;

- існує нагальна потреба в роз'ясненні переваг якісної професійної підготовки майбутнього фахівця для працевлаштування, що може зробити більш усвідомленим вибір майбутньої професії для більшої кількості людей. Так, підвищення привабливості професії вчителя буде стимулювати талановиту молодь продовжувати цю кар'єру;

- люди все частіше навчаються поза рамками формального освіти-онлайн, на роботі, за допомогою професійних курсів, соціальних заходів або волонтерства. Цей навчальний досвід часто може залишитися непоміченим.

Одночасно, у Новій програмі навичок для Європи зазначається, що формування й розвиток навичок мають важливе значення для роботи й модернізації ринків праці для забезпечення нових форми гнучкості й безпеки для здобувачів, працівників і роботодавців.

Крім пошуку фахівців із потрібними професійними навичками, роботодавці все частіше вимагають навичок соціального та інноваційного плану, таких як уміння працювати в команді, творче мислення й рішення проблем. Цей набір навичок також важливий для людей, які хочуть почати свій власний бізнес. Педагоги у країнах ЄС зазначають, що занадто мало уваги приділяють таким навичкам у навчальних програмах, і вони часто формально оцінюються в багатьох університетах під час навчання студентів. Важливими стають навички міждисциплінарного характеру – люди, здатні поєднувати роботу в різних сферах. Такі фахівці все більше цінуються роботодавцями, але їх не вистачає на ринку праці.

Європейський ринок праці стикається з проблемою відсутності або слабо сформованих базових навичок. Людям потрібен мінімальний рівень базових навичок, включаючи рахунки, грамотність і базові навички роботи з цифровими технологіями, щоб отримати доступ до хорошої роботи й повноцінно брати участь в житті суспільства. Саме блоки таких навчальних дисциплін особливо важливі для подальшого навчання і кар'єрного зростання. Слід зазначити, що близько чверті дорослого населення Європи недосконало володіють читанням і письмом, погано володіють рахунком і цифровими навичками. Більше 65 мільйонів осіб в ЄС не досягли кваліфікації, відповідної вищому рівню середньої освіти. Цей показник значно варіюється в ЄС, досягаючи 50% або більше в деяких країнах [6].

У європейській стратегії професійної освіти зазначається, що навчання протягом усього життя є ключовим елементом у розвитку, просуванні та адаптації кваліфікованих, навчених фахівців. Особливу увагу приділяється навчанню на робочому місці і в робочий час, причому обидва ці аспекти є найважливішими аспектами навчання протягом усього життя.

Лісабонський Європейська рада підтвердила, що навчання протягом усього життя є основним компонентом європейської соціальної моделі.

Прогнози майбутніх потреб у професійних та базових навичках показують збільшення попиту на фахівців із високим та середнім рівнями кваліфікації до 2020 року [6]. Триваючий розвиток технологій на основі ІКТ в поєднанні з потребою в енергоощадних технологіях, використанням нових синтетичних сполук, а також старіння населення Європи означатиме, що робочі місця і соціальні структури зміняться: освіта і навчання, враховуючи професійну освіту, потребують відповідного адаптування. Професійно-технічна освіта й навчання (IVET) повинні озброювати майбутніх фахівців навичками, які потребують сучасні ринки праці, такими як електронні навички й високорозвинені ключові компетенції, такі як цифрова та медіаграмотність. Професійна освіта повинна зіграти особливу роль у вирішенні проблеми безробіття серед молоді в Європі. Крім того, як традиційна життєва послідовність «навчання-робота-вихід на пенсію» будуть змінені зі зміною кар'єри і професій середнього віку. Це означає, що представники старших поколінь повинні мати можливість оновити свої навички та компетенції за допомогою неперервної професійної освіти і навчання (CVET). Недавній звіт експертів щодо навичок для нових робочих місць містить ряд рекомендацій для системи професійної підготовки фахівців [6].

До таких рекомендацій відносимо можливість навчання впродовж усього життя як в початковій, так і в безперервній системі професійної підготовки, можливість поєднання навчання з послугами консультування, щоб полегшити перехід від навчання до роботи.

Періоди навчання або навчання в інших країнах повинні стати звичайною частиною шляхів професійного навчання, як для майбутніх фахівців, так і для професіоналів. Іноземні мови в програмах професійної підготовки мають особливе значення в цьому контексті. Визнання досвіду надбання мобільності має бути забезпечено за допомогою ECVET. Навчальні заклади на підприємствах натрапляють на особливу проблему залучення в навчальний процес бізнесу, як правило, малого й середнього. Створені пілотні проекти («Мобільність для учнів», «Віртуальна мобільність» за допомогою використання ІКТ та інші) мають сприяти накопиченню досвіду набуття мобільності та керуватись мережами компетентних, зацікавлених у професійній підготовці сторін [6].

Як зауважено в Стратегії Європа-2020, у професійній підготовці необхідно зосередити навчальні програми на творчість, інновації та підприємництво. Щоб виконувати свою роль, професійна освіта повинна відображати зміни в економіці і суспільстві.

Необхідно нове бачення професійної підготовки, що сприяє творчості та інноваціям, яке орієнтоване на людей, що будуть працювати у високотехнологічному суспільстві майбутнього з новою свідомістю та цілями. На державному рівні органами влади та підприємства повинні сприяти творчості і створенню інноваційної освітньої структури, що сприяє прийняттю ризиків та проведення експериментів.

Викладачі з професійної підготовки повинні використовувати навчання на основі досвіду й залучати учнів до нестандартної роботи й нестандартних професійних ситуацій. Необхідно сприяти активному навчанню як на робочому місці, так і на рівні університетського навчання, а також створювати сприятливі

умови для особистісного навчання та розвитку, також за допомогою інноваційних, творчих і спеціально розроблених інструментів ІКТ, додаючи електронне навчання, поліпшення доступу до освітніх ресурсів і гнучкості навчання.

Європейська комісія розробляє ініціативи, спрямовані на розвиток європейського освітнього простору. Ці ініціативи відображають прагнення Комісії дати всім молодим людям кращу освіту і професійну підготовку та знайти роботу по всьому континенту. Робота щодо розвитку європейського освітнього простору відбувається поетапно. Так, у січні 2018 року Комісія представила перший пакет заходів, що стосуються ключових компетенції для навчання протягом усього життя; цифрових навичок; а також спільних цінностей та інклюзивної освіти. На сьогодні Комісія підготувала наступний пакет ініціатив.

У Повідомленні зацентровано увага на ролі молодіжної, освітньої та культурної політики в побудові майбутнього Європи на основі [6]:

- посиленої програми Erasmus +;
- амбітної основи європейського політичного співробітництва в галузі освіти і навчання;
- підтримка реформ держав-членів ЄС через європейський семестр
- краща адресність європейських фондів.

У Повідомленні також описуються поточні ініціативи щодо європейських університетів і європейських студентських квитків.

До пакету ініціатив також входять пропозиції щодо рекомендацій Ради:

- про автоматичне взаємне визнання дипломів та періодів навчання за кордоном; а також
- на поліпшення викладання та вивчення мов.

Для переорієнтації навчання на компетентнісний підхід ЄС розробив інструмент посилення зв'язку між освітою і сферою праці в вигляді Європейської рамки кваліфікацій (ЄРК). Ця рамка покликана стати механізмом зіставлення рівнів кваліфікації різних кваліфікаційних систем, а також використовуватися при розробці Національних рамок кваліфікацій (НРК).

ЄРК, затверджена і прийнята Європарламентом і Радою Європи на початку 2008 р, охоплює загальну і професійну освіту всіх рівнів. Вона призначена для:

- співвіднесення кваліфікацій, свідоцтв про навчання і навчання, отриманого в процесі трудового досвіду;
- співвіднесення залікових одиниць з певним рівнем і перенесення залікових одиниць в інші системи для їх офіційного визнання в цих системах;
- забезпечення поступового накопичення кваліфікацій.

Висновки. Відмінна риса систем професійної освіти в країнах Євросоюзу – різноманітність і варіативність, збереженість суверенітету своїх освітніх систем, що характеризуються сильними національними традиціями й розвиваються відповідно до місцевої та галузевої специфіки ринків праці за участю соціальних партнерів.

Як правило, в країнах ЄС ключовим моментом для визнання результатів професійної освіти є не тривалість курсу навчання або назва вузу, де її було отримано, а випускник, здатний працювати на конкретному робочому місці й наявність компетенцій, якими він володіє.

Оскільки історично професійна освіта має витоки з ринку праці, вона вимагає доведеного механізму координації як з боку освіти, так і ринку праці за участю і посиленні ролі держави у створенні правової бази та умов для розвитку з урахуванням потреб ринку праці. Тому основою співробітництва та прийняття рішень в галузі розвитку професійної освіти з урахуванням потреб ринку праці в ЄС виступають різні форми соціального партнерства між державою, бізнесом та організаціями громадянського суспільства.

Головна мета соціального партнерства в сфері професійної освіти й навчання у ЄС полягає в напрямку колективних зусиль на:

- підвищення ефективності навчання;
- забезпечення рівного доступу до навчання;
- сталий розвиток навчання з урахуванням потреби особистості, підприємств, суспільства й держави;
- досягнення безперервного соціально-економічного розвитку;
- розвиток професійної освіти в рамках концепції навчання протягом усього життя.

Досвід країн ЄС показує, що Національні системи кваліфікацій є потужним фактором посилення взаємозв'язку освіти і сфери праці. Вони створюють нові траєкторії переходу від освіти до трудової діяльності, пов'язані з навчанням протягом усього життя й поширюються на всі форми навчання – формальну, неформальну і спонтанну. Національні системи кваліфікацій регулюють попит і пропозицію умінь, знань і компетенцій, сприяють вибору гнучких траєкторій навчання, дозволяють координувати освіту, навчання і трудову діяльність, допомагають громадянам формувати власну кар'єру, що є об'єктом подальших досліджень.

НАШІ АВТОРИ

Біліченко Олександр Віталійович – здобувач кафедри педагогіки і професійної освіти Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, викладач Вінницького медичного коледжу імені академіка Д. К. Заболотного.

Бойван Олеся Степанівна – кандидат педагогічних наук, викладач іноземних мов Вінницького коледжу Національного університету харчових технологій.

Бурська Олена Петрівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри музикознавства та інструментальної підготовки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.

Вацьо Михайло Васильович – доцент кафедри мистецьких дисциплін дошкільної та початкової освіти Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.

Галузяк Василь Михайлович – кандидат психологічних наук, доцент, професор педагогіки і професійної освіти Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.

Гладун Ольга Василівна – методист відділу координації методичної роботи КВНЗ «Вінницька академія неперервної освіти».

Горохівська Тетяна Миколаївна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки та соціального управління Національного університету «Львівська політехніка».

Гречановська Олена Володимирівна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри філософії та гуманітарних наук Вінницького національного технічного університету.

Гуревич Роман Семенович – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член (академік) Національної Академії педагогічних наук України, директор Навчально-наукового інституту педагогіки, психології, підготовки фахівців вищої кваліфікації.

Дембіцька Софія Віталівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри безпеки життєдіяльності Вінницького національного технічного університету.

Джеджула Олена Михайлівна – доктор педагогічних наук, професор, завідувачка кафедри математики, фізики і комп'ютерних технологій Вінницького національного аграрного університету.

Довгалюк Анна Сергіївна – студентка ступеня вищої освіти магістр спеціальності «Хімія» Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.

Дубова Надія Борисівна – викладач кафедри вищої математики Вінницького національного технічного університету.

Єфіменко Ірина Володимирівна – старший викладач кафедри музикознавства, інструментальної підготовки та хореографії Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.

Завальнюк Анатолій Федорович – кандидат мистецтвознавства, професор кафедри музикознавства та інструментальної підготовки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.

Кадемія Майя Юхимівна – кандидат педагогічних наук, професор кафедри інноваційних та інформаційних технологій в освіті Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.

Килівник Анатолій Миколайович – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри психології та соціальної роботи Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.

Киричков Юрій Васильович – директор Політехнічного ліцею Національного технічного університету України "Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського".

Клеопа Ірина Анатоліївна – викладач кафедри вищої математики Вінницького національного технічного університету.

Кобися Алла Петрівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри інноваційних та інформаційних технологій в освіті Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.

Кобися Володимир Михайлович – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри інноваційних та інформаційних технологій в освіті Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.

Коломісць Альона Анатоліївна – доцент кафедри вищої математики Вінницького національного технічного університету.

Костенко Наталія Іванівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціальних технологій Вінницького соціально-економічного інституту Університету «Україна».

Кофанова Олена Вікторівна – доктор педагогічних наук, кандидат хімічних наук, професор, професор кафедри інженерної екології Національного технічного університету України "Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського".

- Красівський Володимир Олександрович** – доцент кафедри вищої математики Вінницького національного технічного університету.
- Крупський Ярослав Володимирович** – доцент кафедри вищої математики Вінницького національного технічного університету.
- Кушнір Аліна Сергіївна** – викладач кафедри германської філології Вінницького гуманітарно-педагогічного коледжу.
- Левчук Олена Володимирівна** – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри математики, фізики та комп'ютерних технологій Вінницького національного аграрного університету.
- Лісниченко Алла Павлівна** – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри англійської філології факультету іноземних мов Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.
- Ляховська Каріна Василівна** – студентка ступеня вищої освіти магістр, спеціальності «Хімія» Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.
- Маринчук Тамара Тадеушівна** – старший викладач кафедри мистецьких дисциплін дошкільної та початкової освіти факультету дошкільної, початкової освіти та мистецтв імені Валентини Волошиної Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.
- Матієнко Олена Степанівна** – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри української та іноземних мов Вінницького національного аграрного університету.
- Мороз Маргарита Василівна** – старший викладач Житомирського національного агроекологічного університету.
- Нестерович Богдан Іванович** – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри музикознавства та інструментальної підготовки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.
- Нікітченко Лілія Олександрівна** – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри біології Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.
- Педоренко Наталія Василівна** – перший заступник директора Бердичівського медичного коледжу.
- Рибак Тетяна Миколаївна** – старший викладач Житомирського національного агроекологічного університету.
- Рогульська Оксана Олександрівна** – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри практики іноземної мови та методики викладання Хмельницького національного університету.
- Романчук Ольга Василівна** – кандидат філологічних наук, доцент, докторант кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти Дрогобицького державного педагогічного університету імені І. Франка.
- Рум'янцева Катерина Євгеніївна** – кандидат педагогічних наук, доцент, тимчасово виконувачка обов'язків завідувача кафедри гуманітарних і фундаментальних дисциплін Вінницького навчально-наукового інституту економіки Тернопільського національного економічного університету.
- Рум'янцева Поліна Юріївна** – студентка ступеня вищої освіти бакалавра спеціальності 053 Психологія Донецького національного університету імені В. Стуса.
- Сабат Наталія Олексіївна** – викладач кафедри міжкультурної комунікації та перекладу Львівського національного університету імені Івана Франка.
- Сиско Наталія Миколаївна** – кандидат психологічних наук докторант Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України.
- Сікорак Ліна Анатоліївна** – викладач професійно-теоретичної підготовки Комунальна соціально-реабілітаційна установа «Житомирське вище професійне училище-інтернат» Житомирської обласної ради.
- Стихун Наталія Василівна** – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри театральної режисури Рівненського державного гуманітарного університету.
- Теплова Олена Юріївна** – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри музикознавства, інструментальної підготовки та хореографії Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.
- Тодосієнко Наталія Леонідівна** – старший викладач кафедри мистецьких дисциплін дошкільної та початкової освіти Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.
- Хомяковська Тетяна Олексіївна** – старший викладач кафедри української та іноземних мов Вінницького національного аграрного університету.
- Черчик Наталія Леонідівна** – аспірант третього року навчання кафедри інноваційних та інформаційних технологій в освіті Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.
- Чуба Олександра Євгеніївна** – кандидат психологічних наук, старший викладач кафедри психології та соціальної роботи Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.
- Шахов Владислав Володимирович** – магістр психології, асистент кафедри психології та соціальної роботи Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.
- Шахов Володимир Іванович** – доктор педагогічних наук, професор кафедри психології та соціальної роботи Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.

Наукове видання

НАУКОВІ ЗАПИСКИ

**Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського**

Серія: *Педагогіка і психологія*

Випуск 58 • 2019 р.

Підписано до друку 19 червня 2019 р.
Формат 60x84/8.
Папір офсетний. Друк цифровий.
Гарнітура Times New Roman. Ум. др. арк. 21,9
Наклад 100 прим.

Віддруковано з оригіналів замовника.
ФОП Корзун Д.Ю.
21027, а/с 8825, м. Вінниця, вул. 600-річчя, 21.
Тел.: (0432) 69-67-69, 603-000.
E-mail: info@tvoru.com.ua, <http://www.tvoru.com.ua>
Видавець ТОВ «Гвори»
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до
Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів
видавничої продукції серія ДК № 6188 від 18.05.2018 р.
21027, а/с 8825, м. Вінниця, вул. Келецька, 51а.
Тел.: (0432) 69-67-69, 603-000.